

Limburgs bod voor een duurzaam Chemelot

13 juni 2024

provincie
Limburg

Gemeente
Sittard-Geleen
Born

Gemeente *Stein*

Inleiding

In een recent schrijven aan de (toen nog) formerende partijen en de demissionaire minister-president heeft Provincie Limburg een drietal proposities met klem onder de aandacht gebracht:

- 1. Behoud en ontwikkeling van de basischemie en -industrie, met Chemelot als onmisbare schakel.**
- 2. Het definitief binnenhalen van de Einstein Telescope.**
- 3. Het versterken van de Nederlandse defensie(industrie) met Limburgse expertise en ruimte.**

De positieve reacties hierop vanuit betrokken ministeries en bijvoorbeeld VNO-NCW, en de formuleringen in het hoofdlijnenakkoord van de nieuwe coalitie, sterken de Limburgse regio in haar overtuiging dat deze proposities kansrijk zijn, voor Limburg en voor Nederland. Daarom pakken we door. In dit document doen we dat met een nadere uitwerking van de eerste propositie: het verduurzamen van Chemelot als onmisbare schakel in de Nederlandse basisindustrie. Een ontwikkeling die van groot belang is voor het verdienvermogen van Nederland en voor onze strategische autonomie. Provincie Limburg zet, met steun van de meest betrokken gemeenten, in dit document uiteen welke inzet de regio pleegt om deze ontwikkeling mogelijk te maken. En maakt daarbij ook duidelijk welke bijdrage vanuit het Rijk noodzakelijk is om er gezamenlijk daadwerkelijk een succes van te kunnen maken. Want de benodigde duurzame stappen zijn te groot voor de regio en de betrokken bedrijven om helemaal zelfstandig te kunnen zetten. Bovendien reikt de impact ervan veel verder dan enkel onze provincie. Dit is een zaak van nationaal gewicht.

Betrokken organisaties

Deze propositie is uitgewerkt door Provincie Limburg met steun van de gemeenten Sittard-Geleen en Stein, en met input van vier toonaangevende ondernemingen op Chemelot (SABIC, AnQore, Fibrant en OCI), de utiliteitsbedrijven USG en Circle Infra, het acquisitieteam van Chemelot, de Brightlands Chemelot Campus en grondeigenaar dsm-firmenich. De toonaangevende ondernemingen behoren elk tot de bedrijven waarmee het Rijk maatwerkgesprekken voert om hen competitief en rendabel te houden binnen de duurzaamheidstransitie. Daaruit voortvloeiende afspraken vormen een belangrijke basis onder deze propositie, maar het unieke geïntegreerde karakter van Chemelot vraagt daarnaast om aanvullende maatwerkafspraken op het niveau van het chemiepark als geheel. Dat is wat in dit document nadrukkelijk wordt bepleit. Een combinatie van die twee maatwerksporen zal de verduurzaming van Chemelot een enorme boost geven en daarmee de toegevoegde waarde voor de regio en voor Nederland helpen behouden en uitbouwen.

Rijksbijdrage onmisbaar

In deze propositie zetten de Provincie en de betrokken gemeenten uiteen welk belang zij hechten aan de verduurzaming van Chemelot, en welke kwalitatieve en financiële bijdrage de regio levert om deze beweging te ondersteunen en versnellen. Maar om te komen tot de juiste condities waaronder de betrokken bedrijven en regionale overheden geplande investeringen kunnen realiseren, is nadrukkelijk ook een bijdrage nodig vanuit de rijksoverheid. Financieel, maar ook in relatie tot passende wet- en regelgeving. Het Rijk heeft de sleutel in handen om de noodzakelijke voorwaarden in te vullen.

Limburg legt met dit document een integraal verhaal neer, passend bij de nauwe verwevenheid van alle processen en activiteiten op Chemelot. Daarbinnen kan niet naar hartenlust 'geshopt' worden: terughoudendheid of vertraging op het ene onderdeel heeft directe gevolgen voor alle andere aspecten. Met grote risico's op domino-effecten die het voortbestaan van Chemelot in gevaar brengen. Kortom: willen we de strategische waarde van Chemelot voor Nederland kunnen behouden, dan zullen we er samen – bedrijven, regio en Rijk – doordacht en langjarig mee aan de slag moeten gaan. Limburg is daartoe zeer bereid, de betrokken bedrijven ook, en wij vertrouwen erop dat ook de rijksoverheid het belang, de kansen en de noodzaak hiervan inziet. Laten we er samen duurzaam de schouders onder zetten!

Economisch belang en verduurzamingsstrategie

De basisindustrie vormt – het woord zegt het al – de basis voor zo’n beetje 80% van alle producten die we in het dagelijks leven gebruiken. Binnen de Nederlandse basisindustrie vormt het Zuid-Limburgse Chemelot een onmisbare schakel, met opgeteld zo’n 60 fabrieken van 19 industriële bedrijven, die allemaal met elkaar verbonden zijn en daarmee het enige geïntegreerde industriecluster van Nederland vormen. Op Chemelot worden grondstoffen en materialen gemaakt (en hergebruikt) voor de maakindustrie, de bouwnijverheid, de landbouw en de visserij. Iedereen heeft ongemerkt honderden kilo’s aan producten in huis waar Chemelot een aandeel in heeft: van voeding tot verpakkingen, kleding, keukens, vloerbedekking, meubilair, speelgoed, mobiele telefoons, cosmetica, fietsen, auto’s en medicijnen. En nog heel veel meer. Daarnaast is Chemelot de bakermat voor de ontwikkeling van innovatieve en zeer hoogwaardige specialistische materialen voor toepassingen bij defensie en bij de productie van bijvoorbeeld windmolens en installaties voor waterzuivering.

- Brightlands Campussen
- Chemelot

Strategische onafhankelijkheid

Chemelot staat als tweede grootste cluster van de Nederlandse basisindustrie niet alleen aan de basis van al die producten en materialen, maar zorgt indirect ook voor werk en inkomen in de sectoren waar deze gemaakt worden. Die sectoren betalen op hun beurt gezamenlijk een groot deel van de kosten van onze publieke voorzieningen. De economische en maatschappelijke kracht van Nederland begint dus bij de basisindustrie, waarbinnen Chemelot zo'n 20% van de toegevoegde waarde van de chemiesector voor Nederland produceert. Het is belangrijk dat we die koesteren en uitbouwen, zeker in het licht van oplopende geopolitieke spanningen. Waar de wereldeconomie onder druk staat, groeit het belang voor ons land om zelf te kunnen blijven beschikken over mogelijkheden om (chemische) basismaterialen te produceren en tot concrete toepassingen te kunnen verwerken. Vermindering van strategische afhankelijkheden is cruciaal voor ons nationale verdienvermogen en voor de publieke voorzieningen die we daarmee bekostigen.

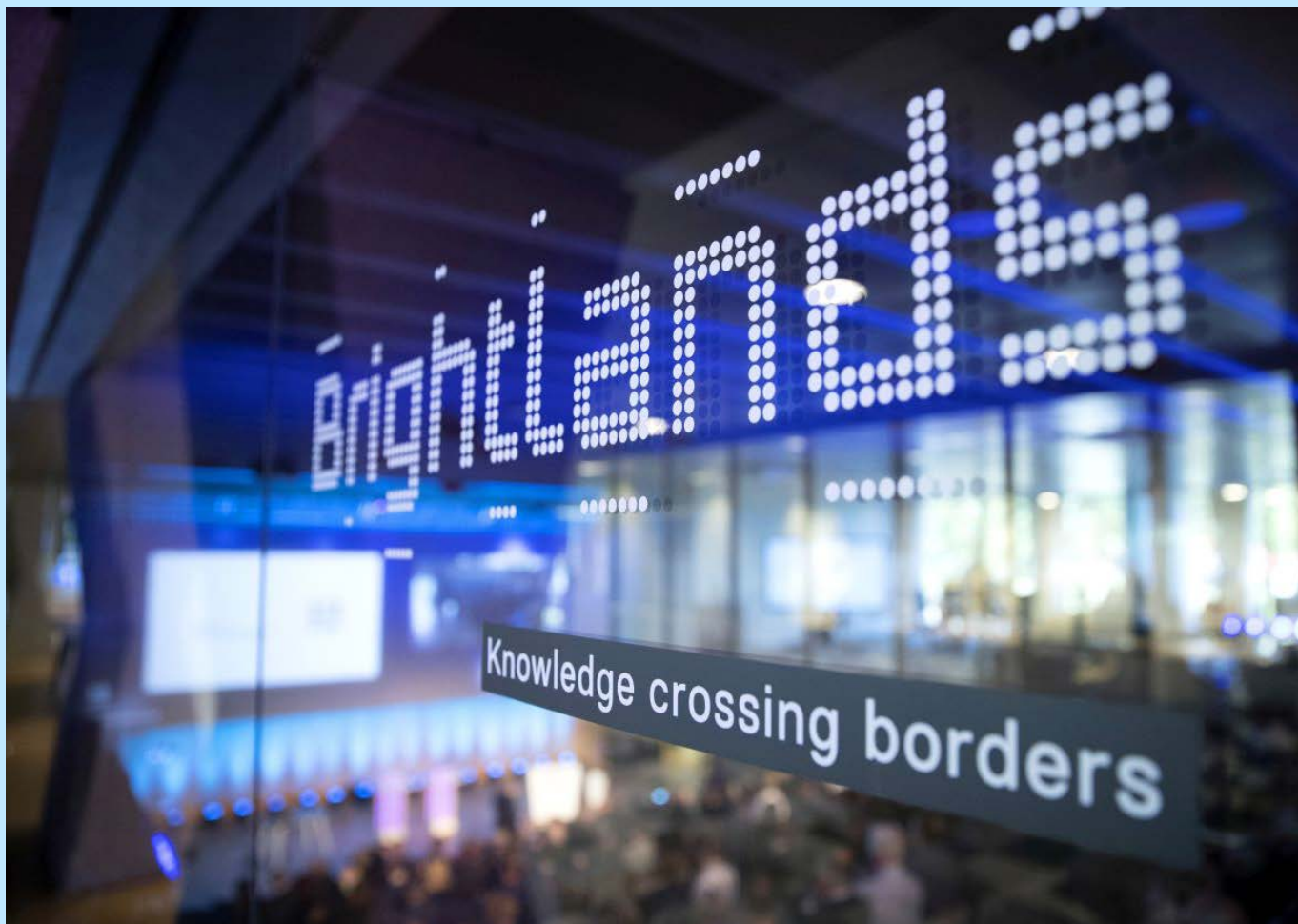
Naast het directe en indirecte strategische belang van Chemelot voor Nederland en Europa, heeft het industriecomplex grote waarde voor de Limburgse regio. Op dit moment zijn de betrokken bedrijven op basis van omzet goed voor zo'n 30% van het BBP in de provincie Limburg, met direct 8.500 en indirect 24.000 arbeidsplaatsen. Werkgelegenheid op alle niveaus, maar zeker in uitvoerende beroepen: de bestbetaalde mbo'ers werken bij de bedrijven op Chemelot. En dat maakt het belang voor de Limburgse samenleving extra groot; niet alleen het aantal banen telt, maar ook de sociale en economische perspectieven die ze in brede zin opleveren. Dat heeft uitstralend effect op de woningmarkt, sociale voorzieningen, opleidingsmogelijkheden, mobiliteit en al die andere facetten die bepalend zijn voor kwaliteit van leven en de bestaanszekerheid van mensen.

De eerste klimaatneutrale site

Het mag duidelijk zijn: Nederland en Limburg kunnen niet zonder Chemelot. Althans, niet zonder een duurzame versie van Chemelot. Want op dit moment behoort het industriepark nog tot de grote industriële uitstoters van CO₂, en ook op het gebied van andere emissies en water zijn de activiteiten van Chemelot belastend voor het milieu. Dat moet anders, wil er voor de site en de bedrijven een toekomst zijn. En dat kan ook anders. Sterker nog: de bedrijven op Chemelot willen samen de eerste klimaatneutrale en circulaire chemische site van Europa realiseren. Uiterlijk in 2050, maar zoveel eerder als mogelijk is. Een ambitie die van Nederland de koploper maakt in de ontwikkeling van groene, circulaire chemie, met alle ontwikkelkansen die daarbij horen. Einddoel is om uiterlijk in 2050 te komen tot een chemiesite die, op basis van groene (elektrische) energie, hergebruik van (rest)warmte en duurzame basisgrondstoffen, bruikbare grondstoffen produceert waarmee andere industrieën en sectoren circulaire producten kunnen maken. Aan het einde van hun levensduur kunnen die producten vervolgens weer door Chemelot worden verwerkt tot duurzame basisgrondstoffen voor een volgende chemische cyclus. Daarmee wordt niet alleen de belasting van het milieu geminimaliseerd, maar meteen ook de afhankelijkheid van andere landen voor grondstoffen tot een minimum teruggebracht. Chemelot biedt de perfecte omstandigheden om daarin grote stappen te zetten. Door de onderlinge verbondenheid van de installaties op Chemelot hoeven niet zestig individuele fabrieken verduurzaamd te worden, maar kan het systeem als geheel verduurzaamd worden. Een integrale aanpak die leidt tot snellere en grotere impact op de verduurzamingsopgave van Nederland.

Een ambitie die
van Nederland
de koploper maakt
in de ontwikkeling
van groene,
circulaire chemie.

Limburg leidend in innovatie

De ambitieuze verduurzamingsstrategie van Chemelot is niet zomaar ineens ontstaan, maar vindt z'n oorsprong in eerdere stappen die al zijn gezet. Ten opzichte van 1990 zijn de broeikasgasemissies van Chemelot in de voorbije jaren al met 45% teruggebracht, en er is fors geïnvesteerd in innovatie en kennisontwikkeling rond verduurzaming. Dat laatste is het resultaat van brede regionale inzet. Op het terrein van Chemelot is sinds 2012 de Brightlands Chemelot Campus gevestigd, waarmee bedrijfsleven, wetenschap, provinciale overheid en de gehele onderwijskolom (mbo, hbo en wo) met elkaar worden verbonden, bijvoorbeeld via het unieke initiatief CHILL (Chemelot Innovation and Learning Labs). Doel is de innovatie richting groene chemie en circulaire materialen aan te jagen en direct te vertalen naar nieuwe economische en maatschappelijke waarde.

Dergelijke waarde wordt in Limburg overigens in totaal op vier Brightlands Campussen gecreëerd, die onderling nauw met elkaar verbonden zijn. Deze campussen zijn het thuis van zo'n vierhonderd bedrijven, die werk bieden aan 16.000 mensen en betrokken zijn bij de opleiding van 14.000 studenten. Naast de campus op Chemelot zijn er Brightlands Campussen in Maastricht (rond het universitaire ziekenhuis), in Venlo (met focus op voeding en gezondheid), en in Heerlen (onderdeel van de landelijke A.I.-coalitie). Ingebed in een internationale regio met vijf universiteiten en hogescholen die direct aan kennisontwikkeling bijdragen. Deze ligging en de inspanningen van de voorbije jaren maken dat de regio in 2023 de status van 'innovatieleider' is toegekend en dat Limburg op plek 34 is beland van de in totaal 239 Europese regio's in het Regional Innovation Scoreboard (RIS) van de Europese Commissie. Het toont de waarde en de potentie die de regio (mede via de Brightlands Campussen) heeft bij het invullen van de transitieopgaven waar de industrie voor staat.

De strategische waarde van Chemelot voor Nederland en de economische en maatschappelijke waarde van de site in Limburg, geven aanleiding om alles op alles te zetten om dit industriecomplex te behouden en ontwikkelen. De ambitieuze verduurzamingsstrategie en de innovatieve potentie van Limburg bieden de instrumenten om dat te realiseren.

De inzet van de regio

Een verduurzaamd Chemelot levert blijvende toegevoegde waarde voor Nederland en voor Limburg. Maar die komt niet vanzelf tot stand. Er zijn passende randvoorwaarden voor nodig en forse investeringen. **De toonaangevende bedrijven op Chemelot voorzien onder de juiste condities een pijplijn aan investeringen van ruim 4 miljard euro tot aan 2035** voor de verduurzaming van hun bedrijfsprocessen. In de 'Routekaart Chemelot Circulair' is daarnaast een investeringspijplijn ter waarde van **9,3 miljard euro tot 2050 gepubliceerd voor de ontwikkeling van hele nieuwe fabrieken op het industriepark, waarvan 2 miljard tot aan 2030 gerealiseerd zou kunnen worden** (stand van 1 januari 2024). Deze pijplijn bevat nieuwe bedrijfsontwikkelingen en fabrieken van bijvoorbeeld RWE-FUREC, Uniper en Syclus gericht op de grondstoffen-, energie- en watertransitie op de site.

De investeringen gericht op de verduurzamingsstrategie komen boven op de gemiddelde investeringen van 150 miljoen euro per jaar waarmee bedrijven op Chemelot installaties en infrastructuur op de site veilig en up-to-date houden. Daarnaast is ook in de afgelopen jaren al fors geïnvesteerd in verduurzaming, bijvoorbeeld in de logistiek voor bio-propeen en verbetering van de waterzuivering en afwatering.

De benodigde toekomstige investeringen in verduurzaming richten zich dus deels op aanpassing en vernieuwing van bestaande fabrieksonderdelen, deels op de mogelijke realisatie van geheel nieuwe 'groene' installaties, toepassingen en infrastructuur. Al dan niet voortkomend uit de lopende maatwerkgesprekken van het Rijk met de betrokken bedrijven. De mogelijke investeringen richten zich bijvoorbeeld op:

- Geavanceerde recyclage-installaties die een cruciale rol gaan spelen bij het recyclen van kunststoffen en het creëren van een circulaire economie.
- Vervanging van fossiele grondstoffen naar groene en circulaire grondstoffen en de daaraan gerelateerde aanpassingen in productie-installaties.
- Elektrificatie van productieprocessen middels groen-opgewekte elektriciteit.
- De-carbonisatie, schoon water en verminderd energieverbruik.
- Maximale reductie van lachgas-emissies.
- Uitbreiding en verlenging van waardeketens.

Dergelijke investeringen dragen eraan bij dat in 2030 de broeikasgasemissies van Chemelot met 55% kunnen zijn teruggedrongen (ten opzichte van het ijk-jaar 1990), 25-50% van het aardgas dat wordt gebruikt voor de productie van waterstof zal zijn vervangen door hernieuwbare energiebronnen en naar verwachting 15-30% van de nafta zal zijn vervangen door circulaire en biogene grondstoffen. De onderlinge verwevenheid van installaties op Chemelot is dusdanig dat elke duurzame investering van een individuele partij direct bijdraagt aan de verduurzaming van het Chemelot-systeem als geheel. En daarmee nieuwe bouwstenen levert voor een volledig klimaatneutrale en circulaire site.

Naast de genoemde investeringspijplijn van de productiebedrijven, voorzien ook de utiliteits- en infrabedrijven Circle Infra en USG de komende jaren forse investeringen ten behoeve van de verduurzaming van Chemelot. Denk hierbij aan nieuwe technologie die nodig is om ook op het gebied van water volledig circulair te worden, maar ook aan investeringen in het energiesysteem zoals een elektrische stoomketel als stap om de stoomproductie te verduurzamen, en aan de aanleg van fijnmazige elektriciteit- en waterstofinfrastructuur op de site. Beide bedrijven voorzien tot 2030 een gezamenlijke pijplijn van **2,3 miljard euro** aan mogelijke investeringen in de gemeenschappelijke infrastructuur van het chemiepark.

Bijdrage van Provincie en gemeenten

Vanuit het belang van Chemelot voor de werkgelegenheid in de regio en daaraan gerelateerde economische en maatschappelijke waarde, doen de Provincie en gemeenten alles wat in hun vermogen ligt om de juiste condities te realiseren voor de duurzame investeringen van de betrokken bedrijven. In het kader van de voorliggende propositie is de regio bereid daar nog een aantal stappen verder in te gaan, als uitnodiging aan de rijksoverheid om ook aan boord te komen. De inspanningen van Provincie en betrokken gemeenten richten zich daarbij op de volgende aspecten:

1.

De benodigde innovatie voor verduurzaming van Chemelot wordt mede aangejaagd door de investeringen die Provincie Limburg heeft gedaan in de ontwikkeling van de **Brightlands Campussen**, zowel op het chemieterrein als elders in de regio. Samen met partners als Universiteit Maastricht, dsm-firmenich, BASF, APG en het MUMC+. Deze investeringen bedragen tot nu toe meer dan 700 miljoen euro. **Tot aan 2030 is de Provincie bereid nog eens 185 miljoen euro in de ontwikkeling van de Brightlands Campussen te investeren**, teneinde de ontwikkeling van benodigde nieuwe technologie en de toepassing daarvan direct in de praktijk van Chemelot mogelijk te maken. Hiermee wordt tevens de binding van de gehele onderwijsketen (mbo-hbo-wo) met Chemelot versterkt, waardoor niet alleen nieuw talent aan de verduurzamingsopgave wordt gekoppeld, maar ook de mogelijkheden voor her- en bijscholing van bestaande medewerkers als onderdeel van de benodigde transitie worden vergroot. Een mes dat aan meerdere kant snijdt.

2.

Verduurzaming van Chemelot is niet alleen goed voor de strategische positionering van Nederland, maar ook voor de **brede welvaart in de Limburgse regio**. Het leidt tot behoud en groei van hoogwaardige werkgelegenheid. Economisch gezien kan Limburg de sprong maken naar een sterk verbonden, duurzame en grensoverschrijdende kenniseconomie, terwijl er ruimtelijk de kans ligt om een schaalessprong te realiseren naar groeiregio, met ruimte voor duurzame verstedelijking. En daaraan verbonden komt een sociaaleconomische schaalessprong tot stand, waarbij we achterstanden terugdringen; iedereen in de regio een trede hoger op de ladder helpen, maar ook de ladder in z'n geheel omhoog brengen. Een duurzame toekomst van Chemelot legt een sterkere basis onder sociale voorzieningen, onderwijsontwikkeling, leefbaarheid, en bijvoorbeeld ook onder de aangekondigde bouw van tienduizenden nieuwe woningen in het kader van de afgesloten Woondeal en het recent gepresenteerde plan 'Limburg Centraal'. Dit laatste als onderdeel van een gezamenlijke verstedelijkingstrategie met de ministeries van BZK en I&W. Provincie Limburg neemt op dergelijke brede regionale effecten een voorschot door **tot aan 2028 een bedrag van 110 miljoen euro te investeren in leefbaarheid, bijvoorbeeld via onderwijs, gezondheidszorg, arbeidsmarktontwikkeling, en een brede sociale agenda**. De betrokken gemeenten Sittard-Geleen en Stein dragen bij door optimalisatie van ruimtelijke planvorming, verbetering van lokale infrastructuur, verbreding van cultuuraanbod en ontwikkeling van andere maatschappelijke voorzieningen.

3.

De **infrastructuur van Chemelot** houdt niet op bij de grenzen van het chemiepark. In de directe omgeving van de site moet bestaande infrastructuur worden aangepast en moeten nieuwe basisvoorzieningen worden aangelegd om Chemelot gereed te maken voor de benodigde grote stappen in verduurzaming. Er zijn bijvoorbeeld aanpassingen nodig in de haven van Stein en de bijbehorende Multimodale Corridor (de 'verbindingsweg' van de haven naar de site). Voor de haven is dankzij de Provincie en gemeenten **via Europese CEF-subsidies de afgelopen periode 11,5 miljoen euro beschikbaar gekomen en er ligt een aanvullende aanvraag van 18 miljoen euro** (uitsluitel volgt in juli 2024). Er moet boven- en ondergronds veel gebeuren. Provincie Limburg heeft, in afstemming met de gemeenten Sittard-Geleen, Echt-Susteren en Maasgouw, het bevoegd gezag overgenomen van het Ministerie van EZK om versneld aan de slag te kunnen gaan met de verzwaring van het elektriciteitsnetwerk. Zodat ruimte wordt gecreëerd op het drukke netwerk en de regio gereed is voor toekomstige aansluiting op een nieuwe 380 kV-verbinding.

4.

Het is van belang dat Chemelot **veilig en goed bereikbaar** blijft voor het groeiende aantal werknemers en bezoekers. Daarbij is ook belangrijk dat de omgeving de verkeersstromen van en naar de site goed aankan, zonder dat de bereikbaarheid van de rest van de regio wordt aangetast. Dat geldt ook voor de nabijgelegen A2-verbinding waarmee Zuid-Limburg wordt verbonden met de rest van Nederland. De regio verricht daartoe de volgende inspanningen:

- We zetten in op goede busverbindingen van en naar Chemelot met de Limburgse regionale OV-concessie van Arriva.
- Het nabijgelegen treinstation Beek-Elsloo wordt doorontwikkeld om een betere verbinding met bus en fiets te faciliteren. (Regionale bijdrage: **€ 9,4 mln.**)
- Aan de Westzijde van het Chemelot-terrein wordt een nieuwe snelfietsroute gerealiseerd. (Regionale bijdrage: **€ 4,8 mln.**)
- De A2-verbreding tussen Vonderen en Kerensheide draagt bij aan een bereikbaar Chemelot. (Regionale bijdrage: **€ 36 mln.**)
- De Provincie Limburg heeft met partners een verkeerscirculatieplan in het kader van veiligheid opgesteld dat moet zorgen voor een veilige afwikkeling van het verkeer bij een calamiteit.
- De aanpassing en verplaatsing van Gate 1 als belangrijke toegangspoort van de Chemelot site en campus. (Regionale bijdrage: **€ 6 mln.**)

Naast bovengenoemde inspanningen heeft Provincie Limburg samen met betrokken gemeenten in de Westelijke Mijnstreek een gebiedsverkenning rond mobiliteit uitgevoerd. Een belangrijke conclusie daaruit is dat bij een significante groei en/of uitbreiding van de bedrijvigheid op Chemelot maatregelen getroffen dienen te worden die doorstroming en verkeersveiligheid verbeteren en de fietsbereikbaarheid van Chemelot verhogen. Aanleg en verbetering van infrastructuur op zichzelf is daarbij niet toereikend. **Een mobiliteitstransitie is nodig** om blijvend veilige, duurzame en effectieve mobiliteit in het gebied te bewerkstelligen. Goede connectie tussen verschillende modaliteiten, zoals fiets, openbaar vervoer en mogelijke vormen van gedeelde mobiliteit (van deel-fietsen tot carpooling) kunnen hieraan bijdragen. **De regio werkt hiertoe de komende periode nadere plannen uit en brengt benodigde bijbehorende investeringen in kaart.**

De gemeenten Sittard-Geleen en Stein, Provincie Limburg, Chemelot, Brightlands Chemelot Campus en dsm-firmenich hebben gezamenlijk een samenhangend toekomstbeeld voor Chemelot en omgeving vastgesteld. Met deze **'Strategische Gebiedsvisie omgeving Chemelot'** wordt economische vitaliteit en de hiervoor benodigde verduurzamingstransitie in balans gebracht met omgevingskwaliteit, natuurdoelen en leefbaarheid voor de omgeving. **Zodat mensen ook in de toekomst veilig, gezond en duurzaam kunnen leven en werken in de omgeving van het chemiepark.** Betrokken partijen brengen momenteel de investeringen in kaart die nodig zijn om de gebiedsvisie te realiseren, zodat deze kunnen worden betrokken bij NOVEX Zuid-Limburg en het Ruimtelijk Arrangement tussen Rijk en Provincie.

5.

De huidige eigenaar dsm-firmenich heeft aangegeven de gronden onder Chemelot (in totaal 800 ha) te willen vervreemden, mits partijen het wederzijds eens kunnen worden over commerciële en andere condities. Het is voor de ontwikkeling van Chemelot noodzakelijk dat een nieuwe grondeigenaar zich mede-eigenaar voelt van de verduurzamingsopgave van het chemiepark. En dus het rendement en de overige opbrengsten van het grondeigendom voor een serieus deel terug investeert in het helpen realiseren van deze opgave. Provincie Limburg ziet hierin ook een publieke taak en is **bereid een aandeel te nemen in het verwerven van het grondeigendom** van Chemelot, mits het Rijk dat ook doet. In feite zou daarmee eenzelfde situatie ontstaan als bij andere sites van nationaal publiek belang, zoals de haven van Rotterdam en de luchthaven Schiphol. De overheden gezamenlijk kunnen hiermee voor de duurzame toekomst van Chemelot een doorslaggevend en blijvend verschil maken en tevens als constante factor mede regievoeren op de integrale ontwikkeling van de site. Een kans die het meer dan waard is om door Provincie Limburg en het ministerie van EZK gezamenlijk onderzocht te worden.

Wat vragen we van het Rijk?

Met de genoemde inspanningen willen Provincie en betrokken gemeenten het verdienvermogen van Limburg en Nederland een blijvende impuls geven, de strategische onafhankelijkheid van ons land vergroten, en de grote duurzame ambities van Chemelot waarmaken. Maar zoals aangegeven: dat kunnen we niet alleen. **Limburg heeft het Rijk nodig om vanuit nationaal belang het chemiecluster Chemelot te behouden en te versterken.** Continuering en effectuering van de maatwerkafspraken en -gesprekken tussen Rijk en betrokken bedrijven is een essentiële voorwaarde. Gebaseerd op het uitgangspunt dat de nieuwe coalitie in haar hoofdlijnenakkoord heeft geformuleerd: “Bedrijven moeten zich in Nederland willen vestigen en hier willen blijven.” **Voor Chemelot vraagt dat van het Rijk de bereidheid om omvangrijk en structureel mee te investeren, in de periode tot 2030 gaat het om circa 2 miljard euro.** De benodigde publieke inspanningen spelen zich af op een aantal niveaus:

1.

Een klimaatneutraal en circulair Chemelot kan niet zonder de juiste toevoer van grondstoffen en een passende energievoorziening. Dat vraagt van het Rijk de bereidheid om te investeren in de benodigde infrastructuur. **Zo is het van groot belang dat het 'Nationale Project' de Delta Rhine Corridor (DRC) daadwerkelijk een volwaardige aftakking krijgt naar Chemelot** (waterstof, CO₂, ammoniak en een LPG/multipurpose-leiding), inclusief de aanleg van gelijkstroomkabel(s) vanaf de windparken op de Noordzee. Dat is niet alleen cruciaal voor de verduurzaming van Chemelot, maar draagt ook bij aan nationale doelstellingen en Rijksopgaven rond het veiliger transport van gevaarlijke stoffen zoals ammoniak, maximale stedelijke ontwikkeling en het tegengaan van netcongestie. Een volwaardige aftakking van de DRC helpt tevens om ervoor te zorgen dat infrastructuur niet de beperkende of bepalende factor gaat zijn in de concurrentiepositie van Chemelot ten opzichte van andere geïntegreerde chemieclusters in Noordwest-Europa. Zodat de site aantrekkelijk blijft als vestigingsplaats voor bestaande en nieuwe duurzame bedrijven.

Voor CO₂ en ammoniak vraagt aftakking van de DRC vanuit het Rijk een aanvullende investering van opgeteld 550 miljoen euro en voor een LPG/multipurpose-leiding bedraagt dat 140 miljoen euro. **Doorslaggevend hierbij is dat de rijksoverheid garant staat voor de volloopriscio's, en bereid is de aanleg van onderdelen van de Delta Rhine Corridor die niet op voorhand rendabel zijn, risicodragend voor te financieren.** Het risico van niet-volledige benutting van de pijpleidingen kan daarbij door het Rijk deels worden teruggedrongen door via wetgeving het transport van de betreffende stoffen per spoor te weren. Daarnaast zal aanvoeren van product via het water nog crucialer worden. Daarom zijn investeringen in de haven Stein onmisbaar. In dit kader is het borgen van beschikbaarheid en bevaarbaarheid van binnenwaterwegen (bv. onderhoud sluizen) van groot belang.

2.

In de verduurzamingsplannen van Chemelot speelt elektrificatie een grote rol. Voor een deel gaat het om bestaande technieken, zoals elektrische boilers en vervanging van stoomturbines door elektrische aandrijving. Deels gaat het over nieuwe technieken die technologisch en economisch nog verder moeten worden ontwikkeld en opgeschaald, zoals plasmatechnologie en de elektrificatie van fornuizen. In elk scenario is een forse groei van de elektriciteitsbehoefte voorzien. Daarbij behoeft de mogelijke elektrificatie van de kraakfornuizen vanwege de grote impact speciale aandacht. Uiteindelijk zal de elektriciteitsbehoefte van de Chemelotsite naar verwachting groeien van 250mW in 2020 naar maximaal 2.500mW in 2050. De tijdige beschikbaarheid van voldoende transportcapaciteit is een essentiële voorwaarde voor realisatie van elektrificatieprojecten en daarmee de toekomstbestendigheid van een duurzame Chemelotsite. **Daarom is het cruciaal dat het Rijk kiest voor ingebruikname van de geplande nieuwe 380 kV-aansluiting via Graetheide per 2028.** In het investeringsplan van TenneT staat dit MIEK-project gepland voor de periode van 2030-2032, maar dat zou ertoe leiden dat projecten voor verduurzaming van Chemelot (en breder in de Zuid-Limburgse regio) vertraging oplopen of zelfs helemaal geen uitvoering krijgen. Met grote risico's op domino-effecten waardoor de duurzame ambities van Chemelot buiten beeld kunnen raken. Op basis van een rapportage door de clusterregisseur Chemelot is eerder al geconcludeerd dat een versnelling naar ingebruikname per 2028 onder voorwaarden mogelijk en realistisch is. Deze rapportage is vastgesteld door de Stuurgroep Nationaal Programma Verduurzaming Industrie (NPVI) en TenneT is hiervoor een inspanningsverplichting aangegaan. De ruimtelijke procedures zijn inmiddels formeel gestart. Vraag aan het Rijk is om in lijn hiermee op alle fronten bij te blijven dragen aan versnelling van de aanleg van de benodigde

nieuwe 380 kV-aansluiting. **En de bereidheid te hebben om eventuele extra kosten die daaruit voortvloeien voor haar rekening te nemen**, gekoppeld aan een bijdrage in de kosten voor aanlanding van de 380 kV op Chemelot en de distributie op het terrein. In lijn met de regierol die de coalitiepartijen in hun hoofdlijnenakkoord aan het nieuwe kabinet in dit kader hebben toegedicht.

3.

Zoals aangegeven: de betrokken bedrijven hebben de komende decennia zeer forse vervolginvesteringen in hun pijplijn staan om invulling te geven aan de ambitie om van Chemelot de eerste klimaatneutrale en circulaire chemiesite van Europa te maken. Bij deze investeringen worden zij geconfronteerd met een onrendabele top in zowel CAPEX als OPEX. Een bedrag dat zij niet binnen een redelijke termijn kunnen terugverdienen. **Het Rijk zal door gerichte investeringsondersteuning de benodigde transitie moeten helpen mogelijk maken, en Nederland mondiaal in positie houden.** Verduurzaming van een site als Chemelot is niet haalbaar als er niet geconcurrereerd kan worden met programma's voor verduurzaming zoals bijvoorbeeld de Inflation Reduction Act (IRA) in de Verenigde Staten. **De rijksoverheid kan een doorslaggevende rol vervullen in het verkrijgen van potentiële Europese subsidies** door actief ondersteuning te bieden bij het aanvragen daarvan. De gemeenschappelijke infrastructuur op het chemiepark voor bijvoorbeeld energie, grondstoffen en water vormt een belangrijk fundament voor realisatie van de verduurzamingsopgave. De utiliteits- en infrabedrijven Circle Infra partners en USG dragen daar fors aan bij, maar ook zij worden geconfronteerd met onrendabele delen van hun investeringen. Zeker zo lang er in Europa concurrerende chemiesites zijn die aan minder hoge eisen voor verduurzaming hoeven te voldoen. Ook hier is daarom gerichte investeringsondersteuning vanuit de rijksoverheid noodzakelijk.

4.

Zoals beschreven in deze propositie, zijn er ook buiten de grenzen van het chemiepark investeringen nodig om de infrastructuur en andere basisvoorzieningen gerelateerd aan Chemelot gereed te maken voor de benodigde grote stappen in verduurzaming. De regio neemt daarin haar aandeel, maar **zonder een bijdrage vanuit het Rijk is het niet mogelijk alle noodzakelijke basisvoorzieningen te realiseren.** Voor de aanpassingen van de haven in Stein en de bijbehorende Multimodale Corridor ('verbindingsweg' van de haven naar de site) **is de komende jaren in totaal 34 miljoen euro nodig.** Daarnaast is het van belang dat de infrastructuur rond Chemelot wordt verbeterd, zodat de site per auto, fiets en openbaar vervoer beter bereikbaar wordt. Denk hierbij aan doorfietsroutes, verkeersveilige en efficiënte kruisingen en goed ontsloten treinstations en bushaltes. Om bij calamiteiten te zorgen voor een goede afwikkeling van verkeersstromen is aanvullende infrastructuur (hefbomen e.d.) in de omgeving van de site noodzakelijk. Aanvragen voor subsidies zijn en zullen daartoe mede onder regie van de Provincie worden voorbereid, waarbij met name wordt gekeken naar de mogelijkheid om deze te koppelen aan het MIRT.

5.

De ambitie van Chemelot om richting 2050 de eerste klimaatneutrale en circulaire chemiesite van Europa te worden, vraagt niet alleen om toepassing van bewezen technologie, maar ook om ontwikkeling van innovaties die we nu (deels) nog niet kennen. Provincie Limburg heeft die noodzaak al vroeg onderkend en besloten tot ontwikkeling van de vier Brightlands Campussen die eerder in dit document zijn beschreven. Zoals in het aanbod gesteld, investeert de Provincie tot aan 2030 nog eens 185 miljoen euro om via de campussen de benodigde innovatie in verduurzaming aan te jagen. Dat is echter niet voldoende om de betrokken kennisinstituten, start-ups en scale-ups de ontwikkelkracht te geven die nodig is. **Om de potentie van de Brightlands Campussen volledig te kunnen benutten, is het noodzakelijk dat het Rijk bereid is de groei en ontwikkeling van de campussen risicodragend mee te financieren.**

Bijvoorbeeld door middelen vanuit Invest NL hiervoor in te zetten. **Tot aan 2030 gaat dat om een bedrag van 200 miljoen euro.** Daarmee kan Nederland zich positioneren als koploper in niet alleen de ontwikkeling van nieuwe duurzame basis- en chemische industrie, maar ook op de daaraan verbonden andere terreinen waarop de Limburgse campussen actief zijn. De koppeling met de gehele onderwijsketen is in relatie tot de verduurzaming van Chemelot tegelijk een kans en een randvoorwaarde. Daarbij hecht Limburg eraan om als internationale grensregio het belang te benadrukken van een goede balans tussen nationale en internationale studenten in zowel praktisch als theoretisch onderwijs. Onderdeel van het genoemde partnerschap met het Rijk zou dan ook moeten zijn dat er maatwerkafspraken worden gemaakt, die voorkomen dat generieke maatregelen rond internationale studenten negatief uitwerken voor onze grensregio (en daarmee voor de ontwikkeling van Chemelot).

6.

De grondpositie onder Chemelot vraagt specifieke aandacht. De huidige grondeigenaar dsm-firmenich wil deze gronden vervreemden, mits partijen het wederzijds eens kunnen worden over commerciële en andere condities. Het is voor de ontwikkeling van Chemelot noodzakelijk dat een nieuwe grondeigenaar zich mede-eigenaar voelt van de verduurzamingsopgave van het chemiepark. En dus het rendement en de overige opbrengsten van het grondeigendom investeert in het helpen realiseren van deze opgave. De kans dat een volgende commerciële eigenaar bereid is een dergelijke positie in te nemen, lijkt gering. Daarmee zou het maatschappelijke belang onvoldoende worden gediend. Provincie Limburg ziet hierin dan ook een publieke taak en is bereid een aandeel in te nemen in het verwerven van het grondeigendom van Chemelot, mits het Rijk dat ook doet. Zoals eerder gesteld: de overheden gezamenlijk kunnen hiermee voor de duurzame toekomst van Chemelot een doorslaggevend en blijvend verschil maken en tevens als constante factor mede regievoeren op de integrale ontwikkeling van de site. Graag onderzoekt de regio samen met de rijksoverheid welke mogelijkheden er zijn om geheel of gedeeltematig publiek eigendom van de Chemelot-gronden tot een ware 'gamechanger' te maken in de verduurzaming van de site. **Op basis van een revolverende, renderende participatie, in partnerschap tussen Provincie en Rijk.**

7.

Naast een kwantitatieve bijdrage op de niveaus zoals hierboven beschreven, kan het Rijk ook langs inhoudelijke weg helpen de juiste randvoorwaarden te realiseren voor een duurzame toekomst van Chemelot. Dat begint bij **het creëren van een gelijk speelveld binnen Europa.** Zoals in het hoofdlijnenakkoord van de nieuwe coalitie wordt gesteld: "Geen nieuwe nationale koppen op Europees beleid; daar waar mogelijk bestaande koppen, die zorgen voor extra regeldruk, schrappen". Belangrijk dat het nieuwe kabinet dit daadwerkelijk waarmaakt, want de bedrijven op Chemelot hebben **consistente en langdurig stabiele wet- en regelgeving nodig**, effectieve en efficiënte vergunningverlening verankerd in wetgeving, en eerlijke tarieven om de investeringen te kunnen doen die nodig zijn. Daarin speelt de rijksoverheid een doorslaggevende rol, zowel via de as van eigen beleid als via de invloed die zij kan uitoefenen op beleid dat in Brussel wordt gemaakt. Een stabiel industrie- en klimaatbeleid met dito investeringsbeleid biedt houvast voor investeringsbesluiten met langjarige termijnen. In dat kader is het verstandig dat de nieuwe coalitie heeft aangegeven eerder aangekondigde lastenverzwaringen voor ondernemers, verhoging van de energiebelasting, invoeren van nationale belasting op fossiele brandstoffen en de verhoging van de CO₂-heffing te zullen terugdraaien. Maar dan nog is het van belang te constateren dat bijvoorbeeld de kosten van elektriciteit voor de Nederlandse industrie 2 tot 3 keer hoger liggen dan in Duitsland, België en Frankrijk. Wanneer zoals gepland de hoge investeringen van TenneT de komende tien jaar worden doorbelast aan de industrie en

de consument, dan kan de benodigde elektrificatie in Nederland onbetaalbaar worden en tot stilstand komen. **Het is belangrijk dat de rijksoverheid nadrukkelijk ook dit soort stapeleffecten in ogenschouw neemt** bij haar pogingen om te komen tot een gelijk industrieel speelveld in Europa. En zelfs met de rest van de wereld, bijvoorbeeld via een bredere Europese (CBAM) heffing op koolstofrijke (en dus minder duurzame) producten van buiten de EU.

In het verlengde daarvan is het wenselijk dat Den Haag, de betrokken sectoren en de regionale overheid de komende jaren goed met elkaar afstemmen, voordat voorstellen worden gedaan met mogelijke impact op de snelheid of reikwijdte van industriële verduurzaming. Dat vergroot de betrouwbaarheid van de overheid. Willen we grote duurzame stappen maken, dan moeten we samen voorkomen dat nieuwe wet- en regelgeving of vergunningsprocessen die stappen onnodig verkleinen of zelfs helemaal uitwissen.

Grote duurzame stappen hebben naast langdurige stabiliteit en consistentie, ook maatwerk nodig. Maatwerkafspraken met individuele bedrijven, maar ook maatwerkafspraken voor verduurzaming van Chemelot als geheel, én: maatwerk om innovaties aan te jagen. **Er is ruimte nodig om uitzonderingen te maken op bestaande regels en richtlijnen om specifieke duurzame innovaties mogelijk te maken.** Een voorbeeld hiervan is het FUREC-initiatief, dat beoogt om waterstof te produceren uit restafval. Een uniek innovatief proces, dat een belangrijke bijdrage kan gaan leveren aan de verduurzaming van de ammoniak-productie op Chemelot, want daarin speelt waterstof als grondstof en mogelijk ook als energiebron een belangrijke rol. De classificatie van de waterstof van FUREC voldoet echter niet aan alle eisen van de Europese Richtlijn voor Hernieuwbare Energie (RED3). Daarmee dreigt dit kansrijke initiatief te smoren nog voordat het z'n waarde voor Chemelot en voor Nederland heeft kunnen bewijzen. Dat leidt er mede toe dat Chemelot mogelijk niet tijdig kan voldoen aan de richtlijnen die worden gesteld aan de vervanging van aardgas door waterstof als energiebron voor het maken van ammoniak. Simpelweg omdat er onvoldoende geclassificeerde waterstof beschikbaar zal zijn. Dat moet het Rijk willen voorkomen, door voor FUREC – en voor andere soortgelijke innovaties – de ruimte te creëren die nodig is. **Zo kan ook zonder extra euro's een enorm verschil worden gemaakt.**

Consistente en
langdurig stabiele
wet- en regelgeving
is noodzakelijk.

Tot slot

Verduurzaming van Chemelot is van groot belang voor het verdienvermogen van Nederland en de strategische autonomie van ons land. Met voor Limburg kansen om economisch, ruimtelijk en sociaalmaatschappelijk schaa sprongen te maken die generaties lang doorwerken. Kansen die benut kunnen worden, en belangen die gediend kunnen worden, mits de Limburgse regio en de rijksoverheid de handen ineenslaan. Dat is wat met deze propositie wordt beoogd, waarbij is geprobeerd zo concreet mogelijk weer te geven wat Limburg in dit kader te bieden heeft, en welke bijdrage van het Rijk wordt gevraagd. Als opmaat voor een proces om hier samen nadere invulling aan te geven.

De maatwerkgesprekken die het ministerie van EZK voert met SABIC, AnQore, Fibrant, en OCI, zullen daarbij met kracht moeten worden doorgezet. Maar zoals eerder gesteld: om het unieke geïntegreerde karakter van Chemelot tot een voordeel in verduurzaming te maken, is een aanvullend maatwerkarrangement nodig. Gebaseerd op de elementen zoals die in de paragrafen 3 en 4 van dit document zijn beschreven.

Samen kunnen we
een groot duurzaam
verschil maken. Voor
Nederland en voor
Limburg.

Convenant

Provincie Limburg stelt voor om gezamenlijk (rijksoverheid, provincie, betrokken gemeenten en maatwerkbedrijven) een route af te spreken die leidt tot een integraal uitvoeringsplan met een horizon tot 2035. De afspraken rond de fasering van de te volgen route, de verdeling van rollen en verantwoordelijkheden, en individueel en gezamenlijk te realiseren mijlpalen, zouden in een convenant tussen partijen kunnen worden vastgelegd. Ten behoeve van de grondpositie onder Chemelot zou een separaat traject moeten worden doorlopen, te beginnen met het inrichten van een gezamenlijke taskforce van Provincie en Rijk. Het geheel aan afspraken en acties volgend uit het convenant en de taskforce Grondpositie zou geagendeerd kunnen worden in een periodiek bestuurlijk overleg tussen regio en Rijk, met de minister van EZK als coördinerend bewindspersoon aan tafel.

Op deze wijze komen we voortvarend van voorstellen naar concrete resultaten. Samen kunnen we een groot duurzaam verschil maken. Voor Nederland en voor Limburg.

Foto cover en pagina 34/35: Marc Scholts (MCM Photography)

provincie
Limburg

Gemeente *Stein*